

4. Обзор Волынской губернии, 1913 год. Житомир, 1914. 184 с. URL: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/46259-za-1913-god-1914#mode/inspect/page/111/zoom/4> (дата звернення: 12.05.2021).

5. Обзор Волынской губернии, 1914 год. Житомир, 1915. URL: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/46260-za-1914-god-1915#mode/inspect/page/132/zoom/8> (дата звернення: 16.05.2021).

6. Огляд Волинської губернії, (1886 - 1915 pp.) URL: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/46249-za-1887-god-1888#mode/inspect/page/61/zoom/8> (дата звернення: 19.05.2021).

КРИТЕРІАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мельничук Л. Б.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет

ім. акад. С. Дем'янука»

м. Рівне, Україна

Модернізація системи професійної освіти України зумовлена змінами в соціально-економічній та соціокультурній сферах життя суспільства, пов'язаних із входженням України в європейський освітній простір, потребами в принципово новому поколінні професійних педагогічних кадрів, які б відповідали вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці. Державна політика в галузі вищої освіти спрямована на якісну, конкурентоспроможну підготовку та вдосконалення педагогічних кадрів закладів дошкільної освіти, які відповідатимуть вимогам інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки, кожного громадянина, про що йдеться в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [4]. Таким чином, суспільство України потребує від сучасної системи освіти творчого, ініціативного, конкурентоспроможного вихователя, здатного адаптуватись до мінливих умов сьогодення, критично мислити, успішно реалізувати себе в професійній діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища в умовах закладу дошкільної освіти.

Інноваційне освітнє середовище – це атмосфера інтелектуального пошуку і творчої діяльності в перебігу спеціально організованого освітнього процесу, в результаті якого в учнів формується загальна культура на основі інтелектуального і полікультурного досвіду. Особлива організація освітнього середовища впливає на різні аспекти і сторони особистості, створює умови для появи у неї мотиву до самозміни, особистісного зростання, здатності до реалізації власної «Я-концепції» [1].

Організація інноваційного середовища закладу дошкільної освіти передбачає створення умов ефективності педагогічного процесу, розробку можливих форм взаємодії його суб'єктів, стратегії і тактики прийняття рішень з реалізації процесу, проектування нових технологій, форм організаційної взаємодії вихователів та дітей дошкільного віку, використання педагогічних ситуацій, дидактичних і виховних засобів.

Готовність до педагогічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища, її критерії та показники розглядалися у працях Л. Ващенко, С. Воробйової, І. Гавриш,

І. Дичківської, Н. Дуки, А. Каташова, І. Піскарьової, Л. Подимової, В. Сластьоніна, В. Ясвіна та ін. Проте у їх дослідженнях існують певні розбіжності у визначенні стану готовності до педагогічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища, її компонентів, критеріїв та показників.

Метою окреслених тез є теоретичне обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Готовність до педагогічної діяльності є сукупністю сформованих у майбутнього вихователя на необхідному рівні мотивів, професійних знань, умінь і навичок, а також певного досвіду застосування їх на практиці [2, с. 80]. Зауважимо, що виокремлення компонентів в структурі готовності як цілісного психічного утворення є умовним через їх взаємопроникнення і взаємозумовленість. Виключення будь-якого з компонентів веде до зниження якості професійно-педагогічної діяльності.

Враховуючи результати проведеного теоретичного аналізу поняття, вважаємо, що «готовність майбутнього фахівця дошкільної освіти до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища» – це важлива інтегрована якість і стійка особистісна характеристика майбутнього фахівця, що виявляється у його здатності здійснювати комплекс заходів організаційного, методичного, психологічного характеру, що забезпечують введення інновацій в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Критерій (від грец. *kriterion* – засіб для судження) – ознака, завдяки якій відбувається оцінка, визначення або класифікація явища чи процесу [5, с. 32].

Незважаючи на деяку умовність, критерії є ідеальним зразком для порівняння з реальними явищами, за їх допомогою можна встановити міру відповідності, наближення до заданої моделі сформованості того чи іншого педагогічного явища. Критерії дають можливість з'ясувати, яким чином і з якими витратами можна досягти результату педагогічної дії, у нашому випадку – сформулювати практичну готовність майбутнього вихователя початкової школи до практичної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища [2].

Компонентом критерію є показник, який є типовим і конкретним проявом однієї із суттєвих сторін певної якості особистості. Його використання допомагає оцінити якість і рівень її сформованості.

Показники фіксують певний стан або рівень розвитку певного критерію. Показник – це явище або подія, за якими можна робити висновок про динаміку певного процесу [5, с. 34].

Формування готовності студентів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладів дошкільної освіти включає такі критерії, як: мотиваційно-ціннісний; когнітивний; операційно-діяльнісний та відповідні їм показники.

Мотиваційно-ціннісний критерій готовності до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища ми визначаємо першим та системоутворюючим, так як від мотивації залежить активність особистості, її подальша професійна спрямованість. Цей критерій готовності до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища є основою, на якій будуються основні професійні якості педагога. Мотиваційно-ціннісний критерій вказує на самореалізацію особистості майбутнього вихователя як професіонала в інноваційному просторі, на рівень сприйнятливості до нововведень, на потребу у підтримці інноваційного освітнього середовища, створенні інноваційних проєктів як нового способу вирішення педагогічних проблем [1].

Показниками мотиваційно-ціннісного критерію готовності майбутніх вихователів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища визначаємо соціальні (спрямовані на розвиток комунікабельності та соціалізацію дитини в суспільстві), навчально-пізнавальні (наявність пізнавального інтересу до інноваційних педагогічних технологій та оволодіння інноваціями через процес проєктування; позитивне ставлення майбутнього фахівця до необхідності спеціальної організації навчально-пізнавальної діяльності в умовах

інноваційного освітнього середовища) та професійні (сформованість цілей власної інноваційної діяльності; бажання брати участь у створенні, реалізації та поширенні педагогічних інновацій; прагнення до розробки авторських технологій у дошкільній освіті).

Наступним критерієм готовності до практичної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища є когнітивний. Він враховує систему знань студентів щодо теорії та практики упровадження елементів інноваційної діяльності в освітньому процесі закладу дошкільної освіти: знання про сутність і специфіку інновацій, їх види та ознаки, сутність професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища. Набуті знання не є статичними, вони проявляються в діяльності і не усвідомлюються без умінь оперування ними [1].

Показниками когнітивного критерію готовності майбутніх вихователів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу дошкільної освіти виступають: знання з теорії та історії виникнення інноваційних технологій (сутність та значення; підходи до їх класифікації; методики розроблення інтерактивних форм та методів; особливості використання та побудови занять за інноваційними технологіями); уявлення про умови, методи і форми професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища; знання методики використання інноваційних технологій та ефективності педагогічного спілкування як основи успішної інтеракції; усвідомлення сутності інтерактивних технологій та способів їх упровадження у практику закладів дошкільної освіти.

У свою чергу операційно-діяльнісний критерій включає комплекс умінь та навичок із застосування інноваційних педагогічних технологій, здатність створювати, впроваджувати та адаптувати інновації у педагогічній діяльності загалом [3].

Показниками розвитку операційно-діялісного критерію є наступні: уміння ефективно використовувати інноваційні технології на практиці (розробляти інтерактивні технології; доступно пояснити дитині дошкільного віку правила інноваційної діяльності; аналізувати й критично осмислювати результат взаємодії «вихователь-діти»); інтегрувати зв'язки між ними відповідно до розв'язання конкретних проблемних завдань; творчо підходити до вирішення педагогічних вправ та ситуацій; здатність створювати нововведення у педагогічному процесі; уміння використовувати в освітній діяльності закладу дошкільної освіти контекстні, мультимедійні та інтерактивні технології навчання.

Ефективність формування готовності майбутніх вихователів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладів дошкільної освіти значною мірою залежить від визначення її рівневої характеристики.

Отже, важливо враховувати поширене в педагогічній науці уявлення про рівень як про ступінь, величину розвитку явищ та факт диференціювання за групами. Рівень сформованості того чи іншого утворення встановлюють (згідно з визначеними критеріями) як умовну міру, що дає змогу збагнути явище і на цій підставі дати йому оцінку [5]. Для побудови критеріального апарату обрано шлях застосування від загальних до часткових критеріїв, що ґрунтуються на змісті компонентної структури готовності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища.

У відповідності з визначеними критеріями і показниками були виокремлені наступні рівні готовності студентів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища: низький рівень (адаптивний), середній рівень (моделюючий) і високий рівень (творчий).

Творчий рівень готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища характеризується наявністю глибоких, міцних психолого-педагогічних знань щодо освітніх інновацій; стійкої професійної спрямованості до педагогічної діяльності загалом та інноваційної діяльності зокрема. Високий рівень узагальнення сформованих знань забезпечує майбутнім фахівцям дошкільної освіти вміння обирати оптимальні інноваційні технології, підпорядковуючи їх віку дітей, темі та меті заняття; ефективно застосовувати обрані технології, творчо вирішувати педагогічні ситуації тощо; вміння створювати авторські технології, які здатні активізувати дітей на заняттях.

Студент самостійно, об'єктивно та швидко оцінює результати своєї роботи з інноваційної діяльності в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку, виявляє уміння використовувати в освітній діяльності контекстні, мультимедійні та інтерактивні технології навчання дошкільників, оперативно корегувати і перебудовувати їх у залежності від конкретних умов діяльності в умовах ЗДО.

Моделюючий рівень готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу дошкільної освіти характеризується такими показниками: виражена потреба в опануванні знань, навичок та умінь застосовувати інноваційні освітні технології; застосування набутих теоретичних знань про інновації в освітньому процесі при виконанні практичних завдань і на практиці, але без видимих проявів творчого підходу; наявність власне особистісних мотивів у зацікавленості діяльністю в інноваційному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти; ситуаційне прагнення до цілеспрямованого спілкування на відповідні теми з викладачами і вихователями; середня успішність з психології, педагогіки, фахових методик дошкільної освіти, відсутність чітко вираженого бажання в опануванні знань та умінь у контексті діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища.

Майбутні фахівці дошкільної освіти мають несистематизовані знання щодо інноваційної діяльності, що ускладнює використання запропонованих технологій в освітньому процесі з дітьми дошкільного віку. Під час використання цих технологій студенти припускаються помилок у доборі технологій відповідно до поставлених завдань, не завжди ефективно їх застосовують. У процесі інноваційної діяльності допускають неточності в прогнозуванні їх результату.

Основними рисами адаптивного рівня готовності майбутніх вихователів до діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу дошкільної освіти є наступні: необхідність інноваційної діяльності усвідомлена не повністю, немає прагнення до застосування її елементів; низька, ситуативна потреба в опануванні знань, навичок та умінь у контексті діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища; нечасті вияви схильності до активності, творчості, ініціативи у підготовці і проведенні занять за інноваційними педагогічними технологіями; переважання власне особистісних мотивів у зацікавленості діяльністю в умовах інноваційного освітнього середовища, пошук користі від проявів активності на заняттях; відсутність прагнення до спілкування з викладачами, вихователями щодо упровадження інновацій; низька успішність з педагогіки, психології, предметних методик дошкільної освіти, відсутність активності в позитивній зміні такого становища; виконання практичних робіт, спрямованих на формування професійних компетентностей у контексті діяльності в умовах інноваційного середовища лише за зразком, репродукуючи наявні методичні розробки, використання в особистій практичній діяльності лише деяких найпростіших інтерактивних вправ. Майбутні вихователі в доборі інтерактивних технологій не підпорядковують їх віку дітей, темі та меті занять, не вміють активізувати дошкільників на заняттях, хибно прогнозують їх результат.

Отже, узагальненим вираженням підсумків процесу підготовки є готовність випускника педагогічного ЗВО до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища дошкільної освіти, яка повинна відповідати зазначеним критеріям. Вона повинна виявлятися у вигляді загальної і тривалої готовності вихователя до здійснення навчання, виховання, розвитку дошкільників за допомогою інноваційної технології, а також постійного педагогічного самовдосконалення. Загальна готовність передбачає наявність як професійно важливих особистісних якостей, так і розвиток таких умінь та навичок, як організаторські, гностичні, комунікативні, конструктивні тощо. Визначені показники свідчать про те, що кожний із них інтегрується і є лише умовно виділеним у цілісному особистісному утворенні, яким є готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу дошкільної освіти.

Література:

1. Бахман Н.В. Практична підготовка майбутніх учителів початкової школи в умовах інноваційного освітнього середовища. *Збірник наукових праць. Випуск 18 (1-2015)*. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua › irbis_nbuv › cgiirbis_64.
2. Гончар Н. Критеріальні характеристики готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до використання інтерактивних технологій. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи* : зб. наук. праць Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. Вип. 44. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. С. 80-84.
3. Мельничук Л.Б. Технології педагогічних досліджень та діагностика у дошкільній освіті: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 012 «Дошкільна освіта». Рівне: МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. 70 с.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. URL : http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
5. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. : І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш й ін.; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЙНІ СТУДІЇ» ПРОЄКТУ ПРОГРАМИ ERASMUS+ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Гаврілова Л. Г.

*доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна*

Однією із відомих програм Європейського Союзу, що охоплює сферу вищої освіти, є програма Європейської комісії Erasmus+. Серед основних цілей програми: сприяння академічній мобільності у сфері освіти та професійного розвитку; сприяння неформальній та інформальній навчальній мобільності у сфері молоді; сприяння навчальній мобільності персоналу сфери спорту [1].

Викладачів кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» зацікавив один із напрямів програми Еразмус+, а саме напрям Жан Моне, орієнтований на викладання та дослідження з метою активізації євроінтеграційного дискурсу, сприяння досконалості євроінтеграційних студій, залучення українських ЗВО до дослідження євроінтеграційних процесів та поширення ідей Об'єднаної Європи. Проєкт за модулем Жан Моне «Україна – ЄС: міжкультурна комунікація в освіті»/«Ukraine – EU: Intercultural Communication in Education», підготовлений викладачами кафедри, переміг у конкурсі та від листопада 2021 року розпочато його впровадження.

Цілі проєкту:

- 1) Формування готовності студентів до дипломатичної взаємодії, досягнення порозуміння та долання бар'єрів у комунікації.
- 2) Сприяння інтеграції молоді України до світового та європейського молодіжного співтовариства.
- 3) Підтримка тенденції до забезпечення високої якості життя, що є однією із передумов формування позитивного ставлення до процесів Європейської інтеграції України.